

UDK 272-426:821.163.42-053.5"2012/2021"

272-426:7-053.5"2012/2021"

(047.31)

<https://doi.org/10.53745/bs.92.4.6>

Primljeno: 23. 11. 2022.

Prihvaćeno: 15. 3. 2023.

Izvorni znanstveni rad

KRŠĆANSKE I UNIVERZALNE VRIJEDNOSTI U DJEČJIM KNJIŽEVNIM RADOVIMA SUSRETI HRVATSKOGA DJEČJEGA DUHOVNOGA STVARALAŠTVA »STJEPAN KRANJČIĆ« 2012. – 2021.

Renata BURAI

Akademija likovnih umjetnosti, Sveučilište u Zagrebu
Ilica 85, 10 000 Zagreb
renata.burai@alu.unizg.hr

Tanja BARAN

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu
Borongajska cesta 83 d, 10 000 Zagreb
tbaran@hrstud.hr

Sažetak

Ovo istraživanje donosi sintezu iskazanih vrijednosti tekstova hrvatskih osnovnoškolaca u literarnim radovima poezije, proze i igrokaza na natječaju za književno i likovno stvaralaštvo učenika osnovnih škola u Republici Hrvatskoj pod nazivom *Susreti hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«* skraćeno nazvan *»Dječji Kranjčić«*. Analizirane su vrijednosti u prvih deset zbornika najuspjelijih radova natječaja (2012. – 2021.). Provedena je kvantitativna i kvalitativna analiza podataka. Za potrebe kvantitativne analize vrijednosti rabljen je protokol koji je sadržavao sedam klasificiranih kategorija vrijednosti i njihove potkategorije. U postupku obrade podatka kvantitativnom analizom rabile su se statističke procedure određivanja frekvencija i postotaka, utvrđen je broj objavljenih dječjih književnih radova u svih deset zbornika prema godini objavljivanja, kao i zastupljenost kršćanskih i univerzalnih vrijednosti u dječjem literarnom radu te učestalost pojedinih vrijednosti u potkategorijama. Kvalitativnom analizom sadržaja dječjega književnog stvaralaštva identificirane su vrijednosti koje se promoviraju u trima navedenim književnim rodovima. Na uzorku od 599 objavljenih radova (poezija 270, proza 275, drama – igrokaz 54), zaključuje se da su osnovnoškolci najviše iskazali duhovne vrijednosti poput pobožnosti i svetosti te istinske vjere, što potvrđuje istraživačku hipotezu, dok su na drugom mjestu preferirane univerzalne vrijednosti: ljubav, obitelj, domovina, dobrota. Istraživanje upućuje na odličan primjer suradnje

škole i udruge, koje djelujući zajedno mogu imati iznimnu ulogu u razvoju pozitivnih vrijednosti u odgoju hrvatske mladeži.

Glavne riječi: »Dječji Kranjčić«, dječji literarni radovi, kršćanske i univerzalne vrednote, odgoj za vrijednosti, škola, udruga.

Uvod

Godine 2007. u Križevcima je osnovana Udruga za promicanje znamenitih Križevčana »Dr. Stjepan Kranjčić«.¹ Društvo okupljeno u građansku udrugu nastalo je zahvaljujući duhovnim poticajima križevačkog župnika na glasu svetosti Stjepana Kranjčića (1918. – 1968.), koji je u svojim bogoslovskim danima pisao i objavljiavao književnost protkanu kršćanskim vrednotama: poeziju, prozu i teološke meditacije.² Članovi Udruge odlučili su svoje djelovanje usmjeriti po Kranjčićevim djelima koja su sabrana i objavljena u knjizi naslovljenoj *Zašto me pozvao Gospod?*. Organizirali su godišnje nacionalne natječaje za književnost protkanu kršćanskim vrednotama za odrasle, a potom i za učenike osnovnih škola kao i završne susrete autora odabranih radova. Godine 2009. prvi je put održan *Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«*, skraćeno nazvan »Književni Kranjčić«. Oblikovan je tako da organizatori raspišu natječaj koji traje od 15. svibnja do 15. kolovoza, a sudjelovati mogu i afirmirani i nepoznati autori s cjelokupnoga hrvatskog prostora. Tekstovi trebaju biti napisani na hrvatskom standardu ili na hrvatskim narječjima, dok je kriterij valorizacije estetski. Tročlani stručni ocjenjivački sud, sastavljen od istaknutih hrvatskih poznavatelja struke, donosi odluku koji će radovi biti nagrađeni, koji javno prezentirani na završnoj svečanosti, a koji objavljeni u zborniku najuspjelijih radova. Završna svečanost redovito se i dalje održava prve subote u mjesecu prosincu, uz rođendan pokojnoga svećenika Stjepana Kranjčića 5. prosinca. »Književni Kranjčić« danas je jedini nacionalni natječaj za književnost protkanu kršćanskim vrednotama u kratkim književnim vrstama: poeziji, kratkoj priči, putopisu, eseju i monodrami.³ Nakon početnih uspjeha nacionalnog natječaja i susreta za odrasle, godine 2012.

¹ Detaljno o osnivanju Udruge kao i o deset godina njezina djelovanja vidi u: Tanja BARAN, *Zvijezda sjajna. Deset godina Udruge za promicanje znamenitih Križevčana »Dr. Stjepan Kranjčić«*, Udruga za promicanje znamenitih Križevčana »Dr. Stjepan Kranjčić« – Glas Koncila, Križevci, 2018.

² Cjelokupnu Kranjčićevu književnost, kao i zvučne zapise svih njegovih književnih djela, vidi u: Stjepan KRANJČIĆ, *Zašto me pozvao Gospod?*, Vladimir Lončarević – Tanja Baran (ur.), Zagreb – Križevci, 2009.

³ Detaljnije o »Književnome Kranjčiću« u četrnaest godina postojanja vidi u: www.knjizevni.kranjic.hr. Na toj se mrežnoj stranici mogu preuzeti i svi zbornici dosadašnjih natječaja i susreta, njih četrnaest.

utemeljen je *Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«*, nacionalni natječaj za učenike osnovnih škola, odmah skraćeno nazvan »Dječji Kranjčić«. Tomu je projektu Udruga »Dr. Stjepan Kranjčić« suorganizator, a nositelj je Osnovna škola Ljudevita Modeca iz Križevaca. No, taj natječaj nije samo književni nego i likovni. Tako se osnovnoškolci, ili preko škola ili samostalno, na natječaj javljaju ili s literarnim ostvarenjima u poeziji, prozi i igrokazima ili u likovnom izričaju. Pišu na predloženu temu, koju su predlagali organizatori, no to nije bio uvjet sudjelovanja. Križevački poticaji književnosti kršćanskog nadahnuća na tome nisu stali. Od 2014. godine na poticaj Udruge za promicanje znamenitih Križevčana »Dr. Stjepan Kranjčić«, kojoj se priključio Glas Koncila, kao i Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, koji je danas nositelj projekta, u Križevcima se bijenalno održava znanstveni skup »Hrvatska književnost kršćanskoga nadahnuća«. Radovi sa znanstvenog skupa objavljuju se u tematskom broju časopisa Fakulteta hrvatskih studija *Kroatologija*. Dosad je održano pet simpozija, a objavljena je četvrta tematska »Kroatologija« s radovima sa simpozija 2020. godine. Tim se projektom, koji temeljem Sporazuma o suradnji,⁴ provode tri suorganizatora, nastoji premostiti diskontinuitet te ispraviti nepravda oko nepoznavanja i nevrednovanja književnosti kršćanske inspiracije u Hrvatskoj.⁵

1. *Susreti hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić« – deset »Dječjih Kranjčića« u Hrvatskoj*

»Dječji Kranjčić« jedini je natječaj za dječje duhovno književno i likovno stvaralaštvo na nacionalnoj razini u Republici Hrvatskoj za djecu osnovnih škola. Tim dječjim susretom organizatori Osnovna škola Ljudevita Modeca Križevci i Udruga za promicanje znamenitih Križevčana »Dr. Stjepan Kranjčić« žele potaknuti stvaranje suvremenih dječjih duhovnih književnih (poezija, proza, igrokazi) i likovnih radova protkanih kršćanskim vrednotama. Cjelokupan projekt ostvaruje se tijekom jedne školske godine. Natječaj traje od 15. listopada do 15. prosinca, a završna se svečanost s dodjelom nagrada djeci i mentorima, javnom izvedbom najsupjelijih književnih ostvaraja i izložbom likovnih radova, kao i predstavljanjem zbornika

⁴ Usp. Sporazum o suradnji Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (potpisnik voditelj Josip Talanga), Glasa Koncila (potpisnik v. d. direktora mons. Ivan Miklenić) i Udruge za promicanje znamenitih Križevčana »Dr. Stjepan Kranjčić« (potpisnica predsjednica Tanja Baran), 2014., koji se nalazi u Arhivu Udruge za promicanje znamenitih Križevčana »Dr. Stjepan Kranjčić« u Križevcima.

⁵ Detaljno o počecima i tijeku projekta »Hrvatska književnost kršćanskoga nadahnuća« vidi u: Tanja BARAN, Hrvatska književnost kršćanskoga nadahnuća kao trajna inspiracija, u: *Kroatologija*, 10 (2019.) 1, 7-15; Tanja BARAN, Kršćanske vrjednote – nadahnuće za stvaranje vrhunske umjetnosti, u: *Kroatologija*, 13 (2022.) 1-2, 9-11.

šireg izbora najuspjelijih radova, održava uoči ili nakon Dana grada Križevaca 24. travnja. Završna svečanost »Dječjega Kranjčića« održava se u križevačkome Hrvatskom domu, a radionice za djecu i mentore organizirane su u Osnovnoj školi Ljudevita Modeca.⁶ Sve je to prilika za fizički susret, uspostavljanje kontakata, prijateljstava i poznanstava, ali i za razmjenu iskustava i novih suradnji.

Radove pristigle na natječaj procjenjuju dva povjerenstva, jedno za literarne, drugo za likovne radove. Oba povjerenstva od prve godine kao predsjednica vodi spisateljica za djecu i ilustratorica Sonja Tomić, uz nju je u oba povjerenstva i glavni urednik katoličkog mjesečnika za djecu *Maloga koncila* MAK-a Vojmil Žic, u književnom stručnom sudu bila je još i dr. sc. Nada Babić, koju je od devetoga »Dječjega Kranjčića« zamijenila izv. prof. dr. sc. Jasna Šego, dok je u likovnom stručnom sudu od prvoga dana još i višegodišnji dekan Likovne akademije u Zagrebu akademski slikar red. prof. art. Tomislav Buntak. Ono što su osnovnoškolci sa svojim mentorima, uglavnom učiteljima, vjeroučiteljima, profesorima hrvatskog i likovnog, redovito iz svih krajeva Hrvatske, stvorili i povjerenstvo odabralo kao najbolje, danas je, zahvaljujući zbornicima, javno dostupno. U deset godina »Dječjega Kranjčića« na natječaj je stiglo 2017 književnih radova, a u deset zbornika najuspjelijih radova organizatori su objavili 599 literarnih radova. Sudjelovali su učenici sa svojim mentorima iz 280 osnovnih škola iz cijele Republike Hrvatske.

Tablica 1. Broj pristiglih dječjih književnih radova prema vrsti književnoga roda

godina/književni rod	poezija	Proza	drama (igrokaz)	ukupno pristigli književni radovi 2012. – 2021.
2012.	177	143	12	332
2013.	109	96	13	218
2014.	103	122	21	246
2015.	100	78	7	185
2016.	90	55	11	156
2017.	83	46	10	139
2018.	159	72	10	241
2019.	108	85	20	213
2020.	80	38	8	126
2021.	81	65	15	161
Ukupno	1090	800	127	2017

⁶ Detaljnije o »Dječjem Kranjčiću« u deset godina postojanja vidi na: www.djecji.kranjic.hr. Na toj se mrežnoj stranici mogu preuzeti i svi zbornici dosadašnjih natječaja i susreta, njih jedanaest.

Većina sudionika kao inspiraciju za svoje stvaralaštvo prihvatilo je temu koju je ponudio organizator. Kada su u Katoličkoj crkvi bili ponuđeni sadržaji koje su djeca mogla percipirati u svojem umjetničkom obuhvatu, natječaj je bio posvećen tim temama. Tako je, primjerice, bilo 2015. godine, koju je papa Franjo proglasio Godinom posvećenog života, i 2016. godine, kada je dominikanski red u cijelom svijetu slavio 800 godina postojanja. U slučaju kada nije bilo obilježavanja jubileja, organizatori su teme odrađivali sami, vodeći se pozitivnim vrijednostima, željom da djecu potiču na umjetničke izričaje uz sadržaje kršćanske inspiracije, ponajprije vezane uz vrijednosti dobrote, ljepote i svetosti. Prvi natječaj kao temu imao je obitelj, a zbornik je ponio naziv »Odrasla jutra«. Druga godina bila je posvećena vjeri, a zbornik je nazvan »Izvor nade«. Tema skromnosti protezala se trećim natječajem, a zbornik je prigodno nazvan »Kovčeg skromnosti«. Posvećenost Bogu i ljudima bila je vezana uz Godinu posvećenog života, a četvrti je zbornik ponio naziv »Tvoja sam svijeca...«. Peta je godina »Dječjega Kranjčića« bila obilježena dominikanskim jubilejom, tema je bila Snaga riječi i sv. Dominik, a zbornik je nazvan »Vatra dominikanske riječi«. Šestom su natječaju tema bili hrvatski sveti i blaženici, a zborniku je ime »Za druge disati«. Majka/majka, nebeska i zemaljska, ponuđena je kao inspiracija sedmog natječaja, a zbornik je ponio naziv »Čuvarica srca moga«. Učitelju i učiteljici u školi bio je posvećen osmi »Dječji Kranjčić«, a finaliziran je zbornikom nazvanim »Učitelju, gdje stanuješ?«. Devetom je susretu nadahnuće bio Otac/otac, nebeski i zemaljski, a najbolji radovi objavljeni su u zborniku pod nazivom »Stijena mog života«. Desetim je natječajem dominirala tema ljepote, a radovi se mogu čitati u zborniku naslovljenom »Ljepota se gleda očima srca«. U bogatom opusu prikupljenih dječjih književnih radova itekako se ogleda stanje njihovih nutrina iskazanih u umjetnosti riječi. Deset tematskih ciklusa u deset godina natječaja omogućilo je iščitavanje obilja dječje stvarnosti, mašte, kreativnosti te je pobudilo u osnovnoškolcima potrebu da ono što nose u sebi stave na papir. Tako se u njihovim učeničkim literarnim tekstovima naveliko može doznati o njihovim emocionalnim stanjima nastalim zbog razorenih obitelji, smrti bliskih osoba, strahova zbog nesigurne budućnosti, ali i o ljepotama života, prijateljstava i svakodnevnih susreta. Radovima dominiraju pouzdanje u vjeru, veličanje uzora, povjerenje i nada, a u tekstovima susrećemo naglašeni optimizam, zahvalnost i vjeru u dobro. Istraživanjem će se utvrditi koje su vrednote i u kojoj mjeri zastupljene u literarnim radovima »Dječjega Kranjčića«. Dobiveni rezultati ukazali su na najzastupljenije vrijednosti s obzirom na rod književnog rada u analiziranim dječjim književnim radovima objavljenima u deset zbornika najuspjelijih radova Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić« 2012. – 2021.

2. Definicije vrijednosti

Vrijednosti su socijalno utemeljene, podložne su promjeni i neophodne za život u društvu. Prenose se od rođenja preko obitelji, škole, društvene zajednice, vršnjaka, vjere, slobodnog vremena, udruga, raznih zajednica itd. Učenje o njima traje cijeli život stoga mlade treba odgojiti da sami donose procjenu i prihvaćanje onih vrijednosti kojima se gradi samopoštovanje, neovisnost i izgrađuje cjelovita osobnost. Treba ih poučiti da znaju razlikovati i prihvatiti poželjne vrijednosti od onih nepoželjnih. Stoga sustav odgoja i obrazovanja mladima treba omogućiti potporu pomoću koje će prihvatiti pozitivne ljudske vrijednosti i pripremiti se za život u zajednici. Preko škole, ali i drugih društvenih institucija, treba im prenijeti temeljne društveno-kulturne vrijednosti kao što su »dostojanstvo ljudske osobe, emancipacija, sloboda, ravnopravnost, pravednost, domoljublje, društvena jednakost, dijalog, snošljivost, rad, poštenje, mir, očuvanje prirode i čovjekova okoliša te druge demokratske vrijednosti« (*Okvir nacionalnog kurikuluma*, 2017, 12). S obzirom na to da pojam vrijednosti ima razna značenja, elaborirat će se nekoliko definicija vrijednosti izabranih autora. Vlasta Ilišin navodi »tri čuvene definicije koje su koristile generacije istraživača. C. Kluckhohna [...], koji kaže da su vrijednosti 'eksplicitno ili implicitno shvaćanje, svojstveno pojedincu i karakteristično za grupu, nečeg poželjnog što utječe na selekciju prikladnih načina, sredstava i ciljeva akcije'. Zatim M. Rokeacha [...], za kojega je vrijednost 'trajno vjerovanje da je specifičan način ponašanja ili egzistencije osobno ili društveno poželjniji od suprotnog ili obratnog načina ponašanja ili egzistencije'. I na kraju navodi S. Schwartza [...], koji vrijednosti određuje 'kao poželjne ciljeve, različite važnosti, koji djeluju kao usmjeravajuća načela u čovjekovu životu'.⁷ Razni autori, dakle, vrijednosti kategoriziraju u više skupina. Primjerice Loyd Fyffe govori o »moralnim, obrazovnim, estetskim, socijalnim, političkim, religijskim, intelektualnim, kulturnim, ekonomskim i dr.«⁸ dok ih drugi pak sve smatraju potkategorijom moralnih vrijednosti.⁹ Moralne vrijednosti: dobrotu, čistoću, istinoljubivost, pravednost, poniznost smatraju se najvišim vrijednostima, a da bi se mogle razviti treba imati ostvaren preduvjet koji je sloboda.¹⁰ U radu autora Zlatka Miliše, Jasminke Dević, Ines Petrć čitamo: »Rot i Havelka u svome istraživanju razlikuju sedam tipova vrijednosnih orijentacija: estetsku, hedonističku, utilitarističku, djelatnu,

⁷ Vlasta ILIŠIN, Vrijednosti mladih u Hrvatskoj, u: *Politička misao*, 48 (2011.) 3, 83.

⁸ Citirano prema: Vini RAKIĆ – Svjetlana VUKUŠIĆ, Odgoj i obrazovanje za vrijednosti, u: *Društvena istraživanja*, 19 (2010.) 4-5, (108-109), 772.

⁹ Usp. Renata JUKIĆ, Moralne vrijednosti kao osnova odgoja, u: *Nova prisutnost*, 11 (2013.) 3, 403.

¹⁰ Usp. Isto, 405.

spoznajnu, altruističku, orijentaciju usmjerenu na moć i ugled«. ¹¹ Renata Jukić donosi mišljenje Rushwortha Moultona Kiddera o vrijednostima: »osam je vrijednosti koje Kidder drži nadređenima svim ostalima: ljubav, istinitost, poštenje, sloboda, jedinstvo, tolerancija, odgovornost i poštivanje života«. ¹² Velimir Tomanović razlikuje sljedeće vrijednosne orijentacije: »orijentaciju na obitelj i miran život, orijentaciju na stjecanje materijalnih vrijednosti, orijentaciju na vanjska priznanja, društveno priznanje, stvaralačku orijentaciju, orijentaciju neobveznoga života«. ¹³ Ronald Inglehart polazi od teze da je »društveni razvoj povezan sa specifičnom strukturom vrijednosti«, ¹⁴ tj. da su one posljedica političkoga i gospodarskoga razvoja pa razlikuje tri vrijednosti orijentacije: »tradicionalnu, moralnu i postmodernu«. U postmodernoj orijentaciji materijalističke vrijednosti zamjenjuju se postmaterijalističkim vrijednostima te se nakon zadovoljenja materijalnih potreba javlja potreba za humanijim društvom i međuljudskim odnosima, ekološkom osjetljivošću, tolerancijom, kozmopolitizmom i multikulturalizmom, što nalazimo u Maslowljevoj relativnoj hijerarhiji potreba. ¹⁵ Ideja o nastojanju definiranja temeljnih zajedničkih vrijednosti koju zastupa Shalom H. Schwartz, tvorac teorije zajedničkih ljudskih vrijednosti, vidljiva je u *Općoj deklaraciji o ljudskim pravima*, ¹⁶ kao i u *Povelji Europske unije o temeljnim pravima*. ¹⁷ Vodeći se definicijom koju navodi Jukić, ¹⁸ a koja kaže da su vrednote ¹⁹ organiziran skup općih uvjerenja, mišljenja i stajališta o tome što je ispravno, dobro i poželjno te da nisu urođene, već ih tijekom života usvajamo i mijenjamo ovisno o društvu, svojem shvaćanju

¹¹ Zlatko MILIŠA – Jasminka DEVIĆ – Ines PERIĆ, Kriza vrijednosti kao kriza odgoja, u: *Mostariensia*, 19 (2015.) 2, 14.

¹² Renata JUKIĆ, Moralne vrijednosti kao osnova odgoja, 413.

¹³ Citirano prema: Zlatko MILIŠA – Jasminka DEVIĆ – Ines PERIĆ, Kriza vrijednosti kao kriza odgoja, 14.

¹⁴ Citirano prema: Renata JUKIĆ, Moralne vrijednosti kao osnova odgoja, 403.

¹⁵ Usp. Abraham Maslow 1943. godine predstavio je *Teoriju ljudske motivacije* koja se sastoji od pet razina hijerarhijskih potreba poredane od najosnovnijih do najnaprednijih. To su: fiziološke potrebe, potrebe za sigurnošću, društvene potrebe - potreba za ljubav i pripadanjem, potreba za poštovanjem (samopoštovanje i priznanje) te potreba samoaktualizacije (vlastiti razvoj i realizacija). Maslow smatra kako osoba prvo treba u potpunosti zadovoljiti jednu razinu potreba kako bi započela slijeđenje daljnjih razina. Abraham Maslow, u: <https://zgpd.hr/2018/07/31/abraham-maslow/> (28. 2. 202.).

¹⁶ UJEDINJENI NARODI, *Opća deklaracija o ljudskim pravima* (2009.), u: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/meunarodni/2009_11_12_143.html (28. VI. 2021.).

¹⁷ EUROPSKA KOMISIJA, *Povelja Europske unije o temeljnim pravima*, u: *Službeni list Europske unije*, C 202/389, (2016.), u: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=RO> (28. VI. 2021.).

¹⁸ Usp. Renata JUKIĆ, Moralne vrijednosti kao osnova odgoja, 403.

¹⁹ Na Hrvatskom jezičnom portalu vrednote se definiraju kao »temeljna uvjerenja i stavovi na kojima počiva društvo ili djelatnost javnog ili tajnog udruženja«, u: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f15mWRZ9&keyword=vrednota (28. VI. 2021.).

kvalitete života i drugim utjecajima, možemo reći da odgoj za vrijednosti treba biti intencionalan. O tome hoće li vrijednosti u društvu biti prihvaćene ovisi prije svega o znanjima, predispozicijama i »osposobljenosti za aktivno sudjelovanje u demokratskom društvu«. ²⁰ Vrijednosti poput demokracije, tolerancije, solidarnosti, slobode, poštovanja ljudskih prava, poštovanja dostojanstva svakog čovjeka, vladavine prava, zajedničke su vrijednosti koje promovira Europska unija i prihvaćaju njezine članice. Upravo stoga se hrvatski Okvir nacionalnog kurikuluma i kurikularna reforma temelje na zajedničkim odgojno-obrazovnim vrijednostima. Vrijednosti zajednice socijalno su utemeljene i prenose se odgojem, stoga se osobita pozornost u Okvirnom nacionalnom kurikulumu posvećuje vrijednostima: znanje, solidarnost, identitet, odgovornost, integritet, poštovanje i poduzetnost. ²¹ Ciljevi odgoja i obrazovanja podrazumijevaju vrijednosti koje se potvrđuju ponašanjem: samoostvarivanje, samosvijest, samopouzdanje, samostalnost, hrabrost, kritičnost, kreativnost, cjeloživotno obrazovanje, suodlučivanje, postignuće, entuzijizam, suosjećanje, altruizam, solidarnost, odgovornost, marljivost, upornost i doprinos zajednici. ²² Odgojem se utječe na ljudsko mišljenje, na njihova stajališta i ponašanje, stoga odgoj za vrijednosti treba biti osmišljen i prenositi se u obitelji, školi i ostalim društvenim institucijama i udrugama, u što se ubraja i nastojanje i razvoj pozitivnih vrijednosti pomoći Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«, kojim se promiče razvoj osobina i vrijednosti koje držimo pozitivnim i važnim za odgoj karaktera i cjelokupnu društvenu zajednicu.

3. Metodologija

Cilj ovog istraživanja bio je detektirati koje su vrijednosti učenici osnovnoškolskog uzrasta iskazali u svojim književnim radovima objavljenima u zbornicima temeljem natječaja Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«, tzv. »Dječji Kranjčić«, od 2012. do 2021. godine. Također se želio prikazati pozitivan primjer u poučavanju djece odgoju za vrijednosti pomoću suradnje škole i udruge. Provedena je kvantitativna i kvalitativna analiza podataka. U postupku obrade podatka kvantitativnom analizom uporabljene su statističke procedure određivanja frekvencija i postotaka, utvrđen je broj objavljenih dječjih

²⁰ Vesna BEDEKOVIĆ, Poznavanje temeljnih vrijednosti interkulturalizma u kontekstu provedbe interkulturalnog odgoja i obrazovanja, u: *Školski vjesnik*, 61 (2012.) 3, 308.

²¹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Okvir nacionalnoga kurikuluma: Prijedlog nakon javne rasprave* (2017), u: <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/NacionalniKurikulumi/Okvir%20nacionalnoga%20kurikuluma.pdf>, str. 12 (28. VI. 2021.).

²² Usp. Zlatko MILIŠA – Jasminka DEVIĆ – Ines PERIĆ, *Kriza vrijednosti kao kriza odgoja*, 19.

književnih radova u svih deset zbornika prema godini objavljivanja, utvrđena je zastupljenost određenih vrijednosti u dječjem literarnom radu kao i učestalost pojedinih vrijednosti u potkategorijama. Kvalitativnom analizom sadržaja dječjega²³ književnog stvaralaštva u deset zbornika *Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«* identificirane su vrijednosti koje se promoviraju u trima književnim rodovima: poeziji, prozi i drami (igrokazu).

Prema navedenom cilju postavljeni su sljedeći zadatci istraživanja:

- 1) utvrditi broj dječjih književnih radova u deset zbornika najuspjelijih radova u razdoblju od 2012. do 2021. godine;
- 2) utvrditi koje su najzastupljenije kategorije vrijednosti u analiziranim dječjim književnim radovima objavljenima u deset zbornika najuspjelijih radova *Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«* 2012. – 2021.;
- 3) utvrditi najzastupljenije vrijednosti unutar svake kategorije vrijednosti prema rodu/vrsti književnog rada.

Za potrebe kvantitativne analize vrijednosti uporabljen je protokol koji je sadržavao sedam klasificiranih kategorija vrijednosti i njihove potkategorije.²⁴ Istraživane su ove vrijednosti: univerzalne vrijednosti (ljubav, obitelj, domovina, dobrota, poštenje), duhovne vrijednosti (nada, svetost, istinska vjera, pobožnost, prijateljstvo, ljepota duše, poniznost, skromnost), moralne vrijednosti (etičko ponašanje, pravednost, mir, istinoljubivost, vjernost), političke vrijednosti (međuljudski odnosi, opće dobro, sloboda, tolerancija, ljudska prava), vitalne vrijednosti – zdravlje i tjelesnost (snaga, ljepota, zdravlje), kulturne (znanje, umijeće, kulturna baština, obrazovanje, ljepota prirode) i materijalne vrijednosti (novac, posao, rad). Na natječaju »Dječjega Kranjčića« sudjelovali su učenici osnovnih škola i centara za odgoj i obrazovanje iz cijele Hrvatske, većinu su prijavili mentori, a neki su se učenici na natječaj prijavili samostalno. U istraživanju se polazi od hipoteze da su u deset zbornika *Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«* djeca najviše promovirala duhovne vrijednosti.

4. Rezultati i rasprava

Istraživanje je provedeno na objavljenim dječjim književnim radovima u deset zbornika *Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«*,

²³ Na *Susretu hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«* sudjelovala su djeca osnovnoškolskoga uzrasta od šest od petnaest godina.

²⁴ Klasifikaciju vrijednosti izradile su autorice temeljem uporabljene literature.

u razdoblju od 2012. do 2021. godine.²⁵ »Dječji Kranjčić« provodi se u tri književna roda: poeziji, prozi i drami (igrokazima). Na natječaju »Dječjega Kranjčića« za književnost protkanu kršćanskim vrednotama u razdoblju od deset godina pristiglo je ukupno 2017 književnih radova od čega je Povjerenstvo za književne radove izabralo 599 literarnih radova za objavu u zbornicima. Stoga je u razdoblju od 2012. do 2021. godine objavljeno ukupno 270 pjesama (45%), 275 pripovijesti (45, 9%), 54 igrokaza (9%), tj. 599 dječjih književnih radova. Svake godine organizatori su birali novu temu te su djeca obradila teme: obitelj, vjera – izvor nade, skromnost, predanost Bogu i ljudima, snaga riječi i sveti Dominik, hrvatski sveci i blaženici, majka, učitelj, otac i ljepota.

Tablica 2. Broj analiziranih dječjih književnih radova u deset zbornika *Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«* u razdoblju od 2012. do 2021. godine

<i>Susreti hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«</i>	POEZIJA	PROZA	DRAMA - IGROKAZI	UKUPNO
1. 2012. obitelj	22	26	4	52
2. 2013. vjera – izvor nade	22	29	5	56
3. 2014. skromnost	17	38	4	59
4. 2015. predanost Bogu i ljudima	31	33	3	67
5. 2016. snaga riječi i sv. Dominik	34	24	6	64
6. 2017. hrvatski sveci i blaženici	34	23	5	62
7. 2018. majka	36	24	5	65
8. 2019. učitelj	25	22	7	54
9. 2020. otac	24	29	6	59
10. 2021. ljepota	25	27	9	61
Ukupno 2012. – 2021.	270	275	54	599

²⁵ Riječ je o sljedećim zbornicima radova: Sonja TOMIĆ (ur.), *Odrasla jutra: 1. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«,* Križevci, 2012.; Sonja TOMIĆ (ur.), *Izvor nade: 2. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«,* Križevci, 2013.; Sonja TOMIĆ (ur.), *Kovčeg skromnosti: 3. Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«,* Križevci, 2014.; Sonja TOMIĆ (ur.), *Tooja sam svijeta... 4. Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«,* Križevci, 2015.; Sonja TOMIĆ (ur.), *Vatra dominikanske riječi: 5. Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«,* Križevci, 2016.; Sonja TOMIĆ (ur.), *Za druge disati: 6. Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«,* Križevci, 2017.; Sonja TOMIĆ (ur.), *Čuvarica srca moga: 7. Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«,* Križevci, 2018.; Sonja TOMIĆ (ur.), *Učitelju, gdje stanuješ?: 8. Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«,* Križevci, 2019.; Sonja TOMIĆ (ur.), *Stijena mog života: 9. Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«,* Križevci, 2020.; Sonja TOMIĆ (ur.), *Ljepota se gleda očima srca: 10. Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«,* Križevci, 2021.

S obzirom na zadanu temu najviše je radova objavljeno uz temu iz 2015. godine *predanost Bogu i ljudima*, 67 (11%), 2018., zatim uz temu *majka* – 65 književnih radova (10, 8%) dok je najmanje izabranih književnih radova objavljeno uz temu *obitelj* iz 2012. – 52 puta (8, 7%) i iz 2019. uz temu *učitelj* – 54 puta (9%). Unutar poezije najviše je literarnih radova objavljeno 2018. godine na temu *majka* – 36 (13, 3%), a najmanje na temu *skromnost* 2014. godine – 17 (6, 3%). U prozi najviše je objavljenih literarnih radova uz temu *skromnost* – 29 (10, 5%), a najmanje uz temu *učitelj* – 22 (8%). Igrokaz je najmanje zastupljen sa svega 54 objavljena igrokaza tijekom deset godina, što zauzima samo 9% u odnosu na brojnost radova u drugim dvama književnim rodovima. Najviše ih je objavljeno godine 2019., čak njih devet (16, 7%) uz temu *ljepota*, a najmanje uz temu *predanost Bogu i ljudima*, samo tri igrokaza, tj. 5, 5%. Iz dobivenih podataka vidljivo je da je za objavu u zbornicima izabrano najviše literarnih radova vezano uz teološke teme, dok je uz teme *obitelj* i *učitelj* najmanji broj objavljenih radova.

Tablica 3. Ukupan broj dječjih književnih radova u deset zbornika *Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«* u razdoblju od 2012. do 2021. godine s obzirom na vrijednosne kategorije, njihove potkategorije i književni rod.

	VRIJEDNOSTI zbornik 2012. – 2021.	POEZIJA		PROZA		DRAMA - IGROKAZI		UKUPNO	
		f	%	f	%	f	%	f	%
I.	univerzalne	86	31, 85	108	39, 27	12	22, 22	206	34, 39
1.	ljubav	48	17	45	16, 36	5	9, 25	98	16, 36
2.	obitelj	15	5, 6	25	9, 09	2	3, 7	42	7, 01
3.	domovina	6	2, 22	2	0, 72	0	0	8	1, 33
4.	dobrota	17	6, 3	34	12, 36	5	9, 25	56	9, 34
5.	poštenje	0	0	2	0, 72	0	0	2	0, 33
II.	duhovne	153	56, 66	142	51, 63	37	68, 51	332	55, 42
1.	nada	7	2, 3	12	4, 36	0	0	19	3, 17
2.	svetost	32	12	17	6, 18	9	16, 66	58	9, 68
3.	istinska vjera	26	9, 94	22	8	4	7, 4	52	8, 78
4.	pobožnost	61	22, 6	34	12, 36	13	24, 14	108	18, 03
5.	prijateljstvo	5	1, 9	20	7, 27	5	9, 25	30	5
6.	ljepota duše	8	3	18	6, 54	3	5, 55	29	4, 84
7.	poniznost	4	1, 5	3	1, 09	0	0	7	1, 16
8.	skromnost	10	3, 7	16	5, 81	3	5, 55	29	4, 84
III.	moralne	6	2, 22	7	2, 54	0	0	13	2, 17
1.	etičko ponašanje	1	0, 4	2	0, 72	0	0	3	0, 5
2.	pravednost	1	0, 4	1	0, 36	0	0	2	0, 33

	VRIJEDNOSTI zbornik 2012. – 2021.	POEZIJA		PROZA		DRAMA - IGROKAZI		UKUPNO	
		f	%	f	%	f	%	f	%
3.	mir	3	1,11	2	0,72	0	0	5	0,83
4.	istinoljubivost	1	0,4	2	0,72	0	0	3	0,5
5.	vjernost	0	0	0	0	0	0	0	0
IV.	političke	7	2,59	9	3,27	1	1,85	17	2,83
1.	međuljudski odnosi	1	0,37	4	1,45	0	0	5	0,83
2.	opće dobro	2	0,74	3	1,2	1	1,85	6	1
3.	sloboda	1	0,4	1	0,36	0	0	2	0,33
4.	tolerancija	3	1,11	1	0,36	0	0	4	0,66
5.	ljudska prava	0	0	0	0	0	0	0	0
V.	vitalne	1	0,37	0	0	0	0	1	0,16
1.	snaga	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	ljepota	0	0	0	0	0	0	0	0
3.	zdravlje	1	0,4	0	0	0	0	1	0,16
VI.	kulturne	8	2,96	6	2,18	4	7,40	18	3,00
1.	znanje	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	umijeće	0	0	0	0	0	0	0	0
3.	kulturna baština	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	obrazovanje	3	1,11	5	1,81	4	7,4	12	2
5.	ljepota prirode	5	2	1	0,36	0	0	6	1
VII.	materijalne	9	3,33	3	1,09	0	0	12	2,00
1.	novac	0	0	0	0	0	0	0	0
	posao	4	2	1	0,36	0	0	5	0,83
3.	rad	5	1,9	2	0,72	0	0	7	1,16
	Σ	270	100	275	100	54	100	599	100

S obzirom na kategorije vrijednosti rezultati istraživanja upućuju na to da su učenici u književnim radovima iskazali najviše *duhovne* vrijednosti, 55,4% i to najviše u odnosu na druge vrijednosti s obzirom na vrstu književnoga roda i učestalost izbora prema poeziji 56,66%, zatim u igrokazu 68,51% i potom u prozi 51,63%. Sljedeće najviše najzastupljenije vrijednosti iskazane su u kategoriji *univerzalnih vrijednosti* 34,4% i to najviše u prozi 39,27%, zatim poeziji, 31,85% i najmanje u igrokazima, 22,12%. Sljedeće najzastupljenije vrijednosti u kategoriji su *kulturnih vrijednosti*. U ukupnom udjelu vrijednosnih kategorija obuhvaćene su s 3%, najviše u igrokazu 7,40% u odnosu na druge kategorije vrijednosti s obzirom na vrstu roda. *Političke vrijednosti* iskazane su u književnim

dječjim radovima s 2, 83%, najviše u proznim radovima 3, 27%, poeziji 2, 59% i igrokazu s 1, 85%. Zanimljivo je da su *moralne vrijednosti* identificirane samo 2, 17 % i to u prozi 2, 54% te poeziji 2, 22%. U kategoriji *materijalnih vrijednosti* izražene vrijednosti samo su s 2%, najviše iskazane u poeziji 3, 33 %, i nešto manje u prozi 1, 09%. *Vitalne vrijednosti* izostavljene su u prozi i igrokazu, a tek se u ukupnom dijelu javljaju s 0, 16%. Gotovo su potpuno izostavljene u dječjim književnim radovima.

Tablica 4. Rangiranje zastupljenosti vrijednosti unutar književne vrste i najzastupljenije vrijednosti unutar njih

	POEZIJA		PROZA		DRAMA – IGROKAZI
1.	duhovne (pobožnost, svetost, istinska vjera)	1.	duhovne (pobožnost, ljepota duše, svetost, skromnost)	1.	duhovne (pobožnost, svetost, prijateljstvo, istinska vjera, ljepota duše)
2.	univerzalne (ljubav, dobrota, obitelj, domovina)	2.	univerzalne (ljubav, dobrota, obitelj)	2.	univerzalne (ljubav, dobrota)
3.	materijalne (rad, posao)	3.	političke (međuljudski odnosi, opće dobro)	3.	kulturne (obrazovanje)
4.	kulturne (ljepota prirode, obrazovanje)	4.	moralne (etičko ponašanje, mir, istinoljubivost)	4.	političke (opće dobro)
5.	političke (tolerancija, opće dobro)	5.	kulturne (obrazovanje)	0	moralne
6.	moralne (mir)	6.	materijalne (rad, posao)		vitalne
7.	vitalne (zdravlje)	0	vitalne		materijalne

Dobiveni rezultati istraživanja ukazuju da su učenici unutar svih triju književnih rodova najviše iskazali duhovne vrijednosti, i to vrijednosti *pobožnost i svetost* u svim trima rodovima, dok su vrijednosti *istinske vjere* iskazali u poeziji i igrokazu, vrijednost *skromnost* izražena je u prozi, a *ljepota duše* u prozi i igrokazima, dok se vrijednost *prijateljstvo* iskazala u igrokazu. Zajedničke vrijednosti u drugoj kategoriji po najviše iskazanim vrijednostima u književnim dječjim radovima nalaze se unutar kategorije univerzalnih vrijednosti, i to zajedničke u svim trima rodovima javljaju se *ljubav i dobrota*. Treća po redu rangirana kategorija vrijednosti razlikuje se s obzirom na vrstu roda, tako da se u poeziji najviše iskazuju materijalne vrijednosti *posao i rad*, u prozi političke vrijednosti *etičko ponašanje, mir i istinoljubivost* te u igrokazu kulturna vrijednost s potkategorijom vrijednosti *obrazovanje*. U igrokazu nisu zapažene moralne, vitalne i materijalne vrijednosti, dok se u prozi nije obuhvatila vrijednost

vitalnih vrijednosti. Najmanje, ali ipak zastupljena vitalna vrijednost *zdravlje* identificirana je u rodu poezije.

Kao ograničenje ovoga istraživanja javlja se subjektivnost autora pri određivanju vrijednosti određenoga literarnog rada, kao i nemogućnost komparacije većeg broja istraživanja iste tematike. Također je važno naglasiti da je svih deset zbornika ograničenog opsega te da bi uvid u cjelokupnost produkcije pristigle na natječaj, istina uz manju estetsku kvalitetu literarnih djela, zasigurno detaljnije pokazao raspon vrijednosti iskazanih u književnom umjetničkom izričaju.

O odgojnom djelovanju suvremene škole pisala je i Ružica Razum u radu o odgojnom djelovanju suvremene škole: izazovi i mogućnosti za religijski odgoj.²⁶ U njemu govori o poželjnim odgojnim vrijednostima i odgojno-obrazovnim pitanjima kao i o brojnim »odgojiteljima« koji pokušavaju utjecati na mlade. Dodiruje se teme interakcije između društva i škole. U tom kontekstu Udruga »Dr. Stjepan Kranjčić« javlja se kao partner škole u odgoju za vrijednosti. Ona u suradnji sa školom djeluje putem natječaja »Dječjega Kranjčića« te u tom smislu daje odgojnu dimenziju pri kojoj religijski odgoj pridonosi razvoju ne samo kršćanskih nego univerzalnih općih ljudskih vrijednosti.

Natječaj i susret »Dječjega Kranjčića« sudionici, uzvanici i podupiratelji nerijetko uspoređuju s Državnom smotrom literarnog, dramsko-scenskog i novinarskog stvaralaštva LiDraNo, ali ne u smislu sadržaja, već u smislu odaziva autora i mentora iz cijele zemlje, zatim u smislu vrlo visoke estetske vrijednosti radova pristiglih na natječaj te iznimne profesionalnosti organizatora u provedbi, što se i institucionalno potvrđuje svake godine pokroviteljstvom koje Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske daje »Dječjem Kranjčiću«.²⁷ Sadržajna međusobna analiza između starijeg LiDraNa, koji se organizira i za osnovnoškolce i za srednjoškolce, i mlađega »Dječjega Kranjčića«, koji se organizira za osnovnoškolce, za sada nije provedena. No, istraživanje s kojim bi se moglo usporediti istraživanje »Dječjega Kranjčića« provedeno je godine 2018. i odnosi se na časopis za djecu i mlade pod nazivom *Milodarke – list za hrvatsku mladež sa slikama*, koji je izlazio od 1913. do 1914. godine. Autori Ivan Lenard i Dragica Božić Lenard identificirali su odgojne vrijednosti promovirane u časopisu²⁸ analizom sadržaja književnih tekstova (pjesma, pripovijest, pouka). Rezultati toga

²⁶ Usp. Ružica RAZUM, *Odgojno djelovanje suvremene škole: izazovi i mogućnosti za religiozni odgoj*, u: *Bogoslovska smotra*, 77 (2007), 4, 857-880.

²⁷ Ministarstvo znanosti i obrazovanja pokroviteljstvom podupire »Dječji Kranjčić« od 2015. godine. O tome više vidi u: Tanja BARAN, *Zvijezda sjajna. Deset godina Udruge za promicanje znamenitih Križevčana »Dr. Stjepan Kranjčić«*, 353.

²⁸ Ivan LENARD – Dragica BOŽIĆ LENARD, *Analiza odgojnih vrijednosti u časopisu za djecu i mladež Milodarke*, u: *Anafora*, 5 (2018.) 2, 295-314.

istraživanja ukazali su na to da su u tom časopisu²⁹ promovirane vrijednosti: opreznost, vrijednost znanja, vrijednost zdravog načina života, odgovornost, marljivost, poslušnost, nesebičnost, poniznost, pravednost, poštovanje odraslih, umjerenost, požrtvornost, mudrost, ponos, odanost, snalažljivost i poštenje. Usporedbom rezultata istraživanja Analize odgojnih vrijednosti u časopisu za djecu i mladež Milodarke i istraživanja »Dječjega Kranjčića« može se uvidjeti da su najviše promovirane vrijednosti u časopisu *Milodarke* bile poželjne osobine osobnosti rad, a potom obiteljske i religijske vrijednosti, dok su u istraživanju »Dječjega Kranjčića« najviše promovirane vrijednosti bile duhovne, univerzalne, kulturne i političke te potom moralne, materijalne i vitalne vrijednosti u koje ulazi rad. Vrijednost rad u istraživanju koje su proveli I. Lenard i D. Božić Lenard bila je istaknuta kao preferirana vrijednost ispred duhovnih vrijednosti.

Zaključak

Jedini nacionalni natječaj sa završnim susretom za dječje duhovno stvaralaštvo u Republici Hrvatskoj pod nazivom Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić« ili skraćeno »Dječji Kranjčić« provodi se trima kraćim vrstama: pjesmama, kratkoj priči i igrokazima. Nazvan je prema križevačkom župniku Stjepanu Kranjčiću, koji je kao bogoslov uspješno pisao poeziju, prozu i teološke meditacije, a zamišljen je kao natječaj posvećen hrvatskim osnovnoškolcima. Od školske godine 2011./2012. preko sustava hrvatskih osnovnih škola provode ga Osnovna škola Ljudevita Modeca i Udruga za promicanje znamenitih Križevčana »Dr. Stjepan Kranjčić«. Kao ostavština za budućnost nakon natječaja i susreta ostaju zbornici najuspjelijih radova pristiglih na natječaj koje svake godine kao nakladnik objavljuje Glas Koncila. Prijave na natječaj zasigurno su poticali nastavnici hrvatskog jezika i književnosti, koji su ujedno bili i mentori učenicima. Oni su ti koji su ih vodili i usmjeravali prema temi, vrsti i iskazivanju pozitivnih ljudskih vrijednosti.

Temeljem provedenog istraživanja koje je obuhvatilo deset zbornika dječjih radova s ukupno 599 objavljenih literarnih radova u poeziji (270), prozi (275) i igrokazima (54) može se zaključiti da su djeca u svojim radovima izabranima za objavljivanje radova pristiglih na natječaj »Dječji Kranjčić« najviše iskazala duhovne vrijednosti. Taj podatak ujedno potvrđuje postavljenu hipotezu. Te su vrijednosti najviše promovirane u poeziji, zatim prozi i najmanje u igrokazima. S obzirom na to da je riječ o natječaju kršćanskog nadahnuća, kao i temama koje

²⁹ Usp. *Isto*, 295.

su organizatori birali tijekom prvih deset godina postojanja, moglo se očekivati da će literarni radovi najviše biti prožeti duhovnim vrijednostima, no na drugom mjestu preferirane univerzalne vrijednosti također pokazuju usmjerenost na vrijednosti kao što su ljubav, obitelj, domovina, dobrota i poštenje. Te su vrijednosti većinom iskazane u kategoriji proze, poezije i najmanje igrokazom. Kategorija kulturnih vrijednosti javlja se kao treća najzastupljenija vrijednost, i to najviše u igrokazima, te nešto manje u poeziji i prozi. Kulturne su vrijednosti bile opisane potkategorijom vrijednosti: znanje, umijeće, kulturna baština, obrazovanje i ljepota prirode. Unatoč naglasku natječaja na duhovnim vrijednostima, učenici nisu zanemarili te za društvo vrlo bitne vrijednosti. Političke vrijednosti bile su iskazane potkategorijama vrijednosti koje su obuhvaćale međuljudske odnose, opće dobro, slobodu, toleranciju i ljudska prava, što se kao teme u osnovnoj školi uče kroz odgoj za vrijednosti najviše u kurikulumu međupredmetnih tema i kao takve učenici ih percipiraju i iskazuju u svojem literarnom radu, ponajprije kroz prozu, poeziju i igrokaz. Moralne vrijednosti i njihove potkategorije srednje su zastupljene, što se može objasniti time kako su učenici te vrijednosti opisali pod kategorijom nekih drugih vrijednosti, bilo duhovnih ili univerzalnih, što bi se moglo objasniti u kontekstu, kako neki autori navode, da se na te vrijednosti gleda kao na moralne.

Isto su tako u malom postotku zastupljene materijalne vrijednosti, svega 2%, i to u poeziji i prozi, te vitalne s 0, 16% i to samo u poeziji. Te su dvije kategorije vrijednosti možda zanemarene jer nisu bile prikazane u duhu kršćanskih vrijednosti, koje su temelj natječaja, kao i zadane teme. Ukupno gledano, od najviše do najmanje zastupljene potkategorije vrijednosti koje su djeca iskazala svojim literarnim radom jesu: pobožnost, ljubav, dobrota, svetost, obitelj, istinska vjera, prijateljstvo, skromnost, ljepota duše, nada, domovina, obrazovanje, rad, ljepota prirode, međuljudski odnosi, posao, poniznost, mir, tolerancija i poštenje.

Istraživanje je pokazalo da se učenici najradije literarno izražavaju u prozi, zatim poeziji, a najmanje u obliku igrokaza, premda se 2021. godine broj objavljenih igrokaza znatno povećao, kada je za objavu u zborniku izabrano čak devet igrokaza. Svake je godine, osim 2020. godine, najprije zbog oduljeg štrajka prosvjetnih djelatnika pa i zbog pandemije bolesti COVID-19, uočen stabilan interes za ovaj natječaj, kao i izniman umjetničko-književni potencijal hrvatskih osnovnoškolaca. Natječaj koji se bavi specifično kršćanskim nadahnućem pokazao se univerzalnim te djeluje i kao sredstvo u odgoju mladih za pozitivne ljudske vrijednosti. Poticaja poput ovoga u hrvatskom javnom prostoru nema mnogo, no odličan je primjer kako jedna škola i jedna udruga, uz potporu mjerodavnih, mogu djelovati zajedničkim snagama s istim ciljem

razvoja pozitivnih vrijednosti u djece i mladih, koje su i univerzalne i kršćanske istodobno. Zbog toga bi bilo vrijedno da taj natječaj zadrži kontinuitet i održi tradiciju u smislu zajedničkih nastojanja škole i društvene zajednice za odgoj pozitivnih ljudskih vrijednosti.

Summary

CHRISTIAN AND UNIVERSAL VALUES IN CHILDREN'S LITERARY WORKS. MEETINGS DEDICATED TO CROATIAN CHILDREN'S SPIRITUAL WORKS »STJEPAN KRANJČIĆ« 2012. – 2021.

Renata BURAI

The Academy of Fine Arts, University of Zagreb
Ilica 85, HR – 10 000 Zagreb
renata.burai@alu.unizg.hr

Tanja BARAN

Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb
Borongajska cesta 83d, HR - 10 000 Zagreb
tbaran@hrstud.hr

This study offers a synthesis of expressed values within texts of Croatian elementary school pupils in literary works of poetry, prose, and plays at the competition for literary and visual art works of pupils, titled »Stjepan Kranjčić«; abbreviatedly named »Dječji Kranjčić« (Children's Kranjčić). The values within first ten proceedings of most successful works of the competition (2012-2021) have been analysed. A quantitative and a qualitative analysis has been carried out. For the purposes of the quantitative analysis of values, the protocol that contained seven classified categories of values and their subcategories was used. In the process of quantitative analysis of the data, statistical procedures of determining frequencies and percentages were used, followed by a determination of the number of published children's literary works in all ten proceedings according to the year of publication, as well as the representation of Christian and universal values in children's literary works, and frequency of appearance of certain values in subcategories. The quantitative analysis of contents of children's literary works allowed us to identify values in the three aforementioned literary genres. On the basis of the sample of 599 published works (poetry 270, prose 275, plays 54), it has been concluded that elementary school pupils expressed predominantly spiritual values such as piety, holiness, and true faith, which confirms the research hypothesis, while the second place of preferred values has been taken by universal values: love, family, home country, good-

Renata BURAI – Tanja BARAN, *Kršćanske i univerzalne vrijednosti u dječjim književnim radovima. Susreti hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva »Stjepan Kranjčić« 2012. – 2021.*

ness. The study draws attention to an excellent example of cooperation between school and association, which, when working together, can have an extremely important role in the development of positive values in upbringing of Croatian youth.

Keywords: *»Dječji Kranjčić« (Children's Kranjčić), children's literary works, Christian and universal values, upbringing for values, school, association.*